

L'ECOSISTEMA LITERARI DE QUERALT
Isidor Cònsul

ANTOLOGIA QUERALTINA (Vers i prosa) / ANTOLOGIA QUERALTINA (Obra popular i musical). Edició a cura de Climent Forner i Jaume Huch. Pròleg de Josep Ma. Ballarín i epíleg de Neus Simon. Edicions de l'Albí. Berga, 1992.

L'any passat, en la novena prèvia al 8 de setembre, la ciutat de Berga esclatà exultant per celebrar els setanta-cinc anys de la coronació de la Mare de Déu de Queralt (1916-1991). Certament ho festejaren a l'engròs i amb una generosa multiplicació d'actes, entre els quals no va mancar-hi una sessió extraordinària de Patum, la gesta de fer pujar un escamot de gegants fins al Santuari, un certamen literari dels de la vella escola i la presentació del projecte Antologia Queraltina que volia aplegar les mostres literàries més significatives relacionades amb Queralt. De fet, la confecció de l'antologia era un anhel que venia de lluny i hi suspiraven, de temps enrera, el poeta Climent Forner, l'editor Jaume Huch i la colla amb els que comparteixen la responsabilitat de tirar endavant la biblioteca "Escriptors del Berguedà": Quirze Grifell, Ramon Mujal, Climent Peix i Joan Tuneu.

En el pròleg que li correspon, Climent Forner apunta que era feina per a una colla de folls perquè, des de bon començament, els redactors l'empregueren a la valenta, buidant la premsa periòdica del Berguedà, repassant els veredictes de certàmens, jocs florals i altres concursos literaris, i consultant llibres i publicacions a manta. Després, i en adonar-se que havien acumulat un excés de material, els calgué passar el cedàs, garbellar la collita i triar, amb criteris estrictament literaris, els cent setanta-cinc textos que conformen els dos volums de l'antologia: No hi són tots naturalment, però sí, gosariem afirmar, els més importants i significatius (...) I versen directament o indirecta, realment o

simbòlica, sobre Queralt, no sobre Berga, la Patum o altres temes berguedans, per bé que hi puguin fer referència. (Potser algun dia caldrà publicar sengles antologies sobre la Ciutat, el Pi de les Tres Branques, etc. i ampliar la que ja existeix sobre la Patum). Es tracti o no d'una feina de folls o d'allò que els noucentistes qualificaven de feina ben feta, el cas és que, un any després, el resultat ha quedat definit en dos volums de bella estampa i amb els textos de prop d'un centenar d'escriptors. Una nòmina que van des d'aquell trobador estripat i murri que fou Guillem de Berguedà, en les boires del segle XII, fins a autors d'ara mateix com Baltasar Porcel o Joan Perucho.

UN REPERTORI AMPLI

Repasant la llista dels autors antologats és fàcil de descobrir-hi una presència important de primers espases de les lletres catalanes: Prudenci Bertrana, Josep Carner, Josep Ma. López-Picó, Marià Manent, Josep Pla, Joan Perucho o Baltasar Porcel. Són autors, però, que no semblen tenir una relació massa directa ni una devoció particular per Queralt. Per això, en la seva obra, el santuari és més aviat el gir d'un tret tangencial, un apunt de viatge, l'esborrany d'una escena costumista o el detall imposat per un argument històric. N'hi ha prou, però, que portin el nom que porten per donar consistència a una antologia que podria semblar massa local i casolana sense aquest farcit de luxe. Tot i això, el certificat de qualitat literària no l'atorga, només, el vernís d'uns noms coneguts i, d'altra banda, Antologia Queraltina és justifica ben bé sola per l'encert i gruix dels seus mèrits literaris. No hi ha gaire pellofa ni superficialitat dins dels dos volums i per això és just de remarcar, prop dels noms més llampants i coneguts, les aportacions de bona part de la resta dels antologats, plomes essencialment religioses o directament vinculades a l'agre de la terra: Pere Ribot, Josep Armengou,

Antoni Deig, Josep Ma. Ballarin, Climent Forner, Pere Tuyet, Quirze Grifell, Antoni Busquets i Punset, Didac Faig, Hermínia Mas i Jordi Enjuanes, entre altres. I m'agradaria destacar-hi la presència de Ramon Vinyes i Cluet (1882-1952), el curiós dramaturg català que, amb el nom de "sabio catalán", fa de personatge a Cien años de soledad, de Gabriel García Márquez.

RELIGIO I PAISATGE

La temàtica, i no podia ser d'una altra manera, és fonamentalment religiosa i per això hi abunden les mostres de pietat, les referències al culte, les salutacions a la Verge i la tradició de la troballa. Hi ha, però, un segon motiu temàtic que ve donat per l'èmfasi geogràfic i la majestat natural de l'indret. Josep Pla, sempre tan exacte, parla de Queralt com d'una balconada prodigiosa a la qual s'arriba per un camí que corre per la part obaga de la muntanya: Travessa un bosc de pinedes silvestres que la gent del pla troba ple d'encants. Quan arribem al peu del santuari, l'aire s'aprima i el panorama esdevé intens i dilatat en el llunyedar (...) La presència de la terra és tan abassegadora que us sentiu com abrigat dins les mateixes entranyes del país -d'aquest país tan petit i d'una presència tan enorme i densa, tan saturada d'ancianitat i de vida potent.

La solemnitat del paisatge garanteix un superb contrast entre els detalls d'una muntanya domèstica (camins apacibles, boscos idíl·lics i fonts de poema) i la força primària del cingle, la carena feréstega o la paret que es dreça a plom damunt mateix de Berga. I és aquest marc de contrast, èpic i líric alhora, qui ha empès, de segles enrere, la ploma de tants escriptors. L'ecosistema literari de Queralt pivota, doncs, sobre aquests dos punts: la fe i el paisatge. Una Mare de Déu trobada i la singularitat d'un quer enlairat convertit en balconada prodigiosa de

bona part del país. Des del mirador i amb mots de regust verdaguerià, Josep Ma. Ballarín hi veu l'essència de la terra: Quan la boira ajaguda fa de mar, Montserrat és un veler, Montseny un vaixell de línia, Sant Llorenç de Munt un barca. Encara avui, el país navega amb aquestes naus.

Isidor Cònsul